HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. "Ahlak-ı Hamide" ne demektir? Hangi tutum ve davranışlara ahlak-ı hamide diyebiliriz? Araştırınız.
2. Güzel ahlaklı olmanın önemi ile ilgili atasözü, deyim ve güzel sözler bulunuz.
3. "İlk peygamberlerden itibaren halkın hatırında kalan bir söz vardır; Hayâ etmedikten sonra istediğini yap!" (Buhârî, Edeb, 78.) hadis-i şerifinin ne manaya geldiğini araştırınız.
4. "Hılfü'l-Fudûl" nedir, hangi amaçla, kimler tarafından kurulmuştur? Araştırınız.
5. Osmanlı'da, güzel bir âdet olarak uygulanan "zimem defterleri"ni araştırınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyuruyor ki:

"...Güçsüzlerin hakkının güçlülerden alınmadığı bir toplumu Allah nasıl temize çıkarır?!"

İbn-i Mâce, Fiten, 20

DEĞERLENDİRELİM

Nûman bin Beşîr (r.a) şöyle anlatır: Babam beni Resulullah (s.a.v)'a götürdü ve: "Ben, sâhip olduğum bir köleyi bu oğluma verdim." dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

" –Buna verdiğini diğer çocuklarına da verdin mi?" diye sordu. Babam:

" –Hayır, vermedim." dedi. Resulullah (s.a.v):

" –O hâlde yaptığın hibeden (bağıştan) dön!" buyurdu.

Buhârî, Hibe 12, Şehâdât 9; Müslim, Hibât 9-18

Hadiste verilmek istenen mesaj nedir? Arkadaşlarınızla değerlendirin.

1. OLUMLU DAVRANIŞLAR

1.1. Adalet

Adalet, bir şeyi yerli yerine koymak, her hakkı hak sahibine vermektir. Haksızlıklardan uzak durmak, orta yolu tutmak, tutum ve davranışlarda dengeli ve ilkeli olmaktır. Bir diğer anlamı ise davranış ve hükümde doğru olmak, hakka göre hüküm vermektir. Adalet aynı zamanda bireysel ve toplumsal hayatta birlik ve beraberliği, eşitlik ve doğruluk ilkelerine uygun bir şekilde davranmayı sağlayan ahlaki bir erdemdir.[1]

Adalet, karşılıklı saygı ve sevginin gözetilmesi, hak dağıtımı ve paylaşımında ölçülü olmak demektir. Bununla birlikte devlet vatandaşa, anne-baba çocuğuna, öğretmen öğrencisine, eşlerin birbirlerine, bir kimsenin arkadaş, dost ve akrabasına gereken ilgiyi, sevgiyi, saygıyı göstermesi; patronun işçisine hak ettiği ücreti vermesi âdil olmanın gereğidir. Toplumda adalet olmadan düzen sağlanamaz.

Eğer adalet yoksa sevgi, saygı gibi ahlaki değerler de bir anlam ifade etmezler. Âdil olmayan insan, eksik ve noksan sayılır. Böyle insanda bencillik ve kibir gibi kötü huylar kendini gösterir.

Allah Teâlâ'nın isimlerinden biri de "çok âdil, asla zulmetmeyen, hakkaniyetle hükmeden, haktan başkasını söylemeyen ve yapmayan" anlamına gelen "el-Adl"dir[2]. Allah Teâlâ, adaleti ve iyiliği emreder ve **"...Daima âdil davranın. Muhakkak ki Allah, âdil davrananları sever."**[3] buyurur. Allah (c.c), ada-

1. *Mustafa Çağrıcı, "Adalet" md. TDVİA, C 1, s. 341.*
2. *bk. Tirmizî, Daavât, 83.*
3. *Hucûrat suresi, 9. ayet.*

leti gerçekleştirme sorumluluğunu da Müslümanlar'a yüklemiştir. Bu durum ayette **"...Allah ... insanlar arasında hüküm verdiğiniz zaman, adaletle hükmetmenizi emreder."**[4] şeklinde ifade edilmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v), her konuda olduğu gibi hak ve adalet konusunda da bizim için örnektir. O, peygamber olmadan önce de haksızlıklara karşı çıkmıştır. Bu nedenle amacı ticarî ve sosyal hayatta adâleti hâkim kılma gayesine hizmet etmek olan "Hılfü'l-Fudûl" adlı bir topluluğa üye olmuştur. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) toplumda adaleti sağlamanın önemi hakkında *"...İçindeki zayıfların, incitilmeden haklarını alamadıkları bir cemiyet iflâh olmaz..."*[5] buyurmuştur.

Müslüman hayatın her anında ve alanında âdil olmalıdır. Her şeyden önce aile fertlerine karşı hakkaniyetli davranmalı, adaletten ayrılmamalıdır. Çocukların, Cenâb-ı Allah'ın birer emaneti olduğunu unutmamalı ve cinsiyetleri sebebiyle çocuklar arasında ayırım yapmamalıdır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v), çocuklara âdil davranmak hususunda ümmetini uyarmıştır. Kız ile erkek çocuğa -sırf cinsiyeti sebebiyle- farklı davranmamak ve birini diğerine tercih etmemek gerektiğini ifade buyurmuştur.[6]

Adaletin zıddı ise zulümdür. Adaletin olmadığı yerde haksızlık, zulüm, kargaşa ve çıkar çatışması vardır. Bunlar da toplumdaki huzur ve barışı tehdit eden durumlardır. Zalimin en büyük zararı yine kendisinedir. Bunun içindir ki Kur'an-ı Kerim'de sık sık; **"nefislerine (kendilerine) zulmedenler"** ifadesi zikredilir. Şahsi menfaatleri için hakkı ihlâl edenler, ancak kendi kuyularını kazmış olurlar. Sonunda o girdapta boğulup giderler.

OKUMA PARÇASI

Asr-ı saâdette, Benî Mahzûm Kabîlesi'nden hatırı sayılır bir aileye mensup bir kadın hırsızlık yapmıştı. Kadının yakınları, kimi aracı gönderelim ki Resulullah (s.a.v) onu affetsin, diye düşünmeye başladılar. Sonunda Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) çok sevdiği sahâbîlerden biri olan Üsâme bin Zeyd'i (r.a.) göndermeye karar verdiler. Üsâme (r.a.), Resulullah'a (s.a.v) giderek kadının affedilmesini talep etti. Bu talep karşısında Hz. Peygamber'in (s.a.v) mübârek yüzünün rengi değişti. Çok sevdiği Üsâme'ye (r.a.) sitem dolu nazarlarla bakarak: "Allah'ın koyduğu cezâlardan birinin tatbik edilmemesi için aracılık mı yapıyorsun?!" diye sordu. Üsâme (r.a.), Allah Resulü'nün ne kadar üzüldüğünü görünce son derece pişman oldu ve derhal özür dileyerek: "Ey Allah'ın Resulü! Benim bağışlanmam için duâ et!" dedi. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v), ayağa kalktı ve halka şöyle hitâb etti: "Sizden önceki milletler, şu sebeple helâk olup gittiler: Aralarından soylu, makam-mevki sahibi biri hırsızlık yapınca onu bırakıverirler, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yapınca da onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapsaydı, elbette onun da elini keserdim!"

Buhârî, Megâzî, 53; Enbiyâ, 54; Müslim, Hudûd, 8, 9.

4. *Nisâ suresi, 58. ayet.*
5. *İbn-i Mâce, Sadakât, 17.*
6. *bk. Ebû Dâvûd, Edeb, 130.*

